

SÁMEDIGGI
SÁMITIGGE
SÁÁ'MTE'ĠĠ
SAAMELAISKÄRÄJÄT

VETOOMUS

21.10.2022

Dnro: 524/D.a.2/2022

kirjaamo.okm@gov.fi, petri.honkonen@gov.fi, tuomo.puumala@gov.fi

JULKINEN VETOOMUS

ELÄKÖÖN SAAMELAISKULTTUURI!

Saavutettavamman, yhdenvertaisemman saamelaiskulttuurin edistämiseksi

Vetoamme yhteisöllisen saamelaiskulttuurin puolesta. Vetoamme yhdenvertaiseen oikeuteen nauttia palveluista, jotka on tuotettu omalla äidinkielellä, saameksi. Saamelaisilla on oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin, mutta toteutuvatko saamenkielisten lasten ja nuorten oikeudet taiteeseen ja kulttuuriin yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti koko maassa? Tarvitsevatko saamelaiset yhteisöllisiä tapahtumia ja sukupolvien välisiä vuorovaikutuksellisia kohtaamispaikkoja? Ansaitsevatko alkuperäiskansan ääni ja tarinat – nykyajan tarinankerronta – omat festivaalinsa?

KYLLÄ! Haluamme olla edistämässä elävää saamelaista kulttuuria ja ehkäisemässä syrjäytymistä, jota kansainvälinen COVID-19-pandemia on myös pahentanut. Ilmastonmuutos ja muut meistä riippumattomat ilmiöt, kuten saamelaiselinkeinoihin liittyvät uhat, lisäävät henkistä painetta yksilötasolla ja lapsiperheissä. Saamelaisten yhteisöllisyyden, hyvinvoinnin sekä alkuperäiskansan oikeuksien edistämiseksi ovat kulttuurin kehittäjät, saamelaiskäräjien keskuskeskukset, saamelaisyhteisöä vahvistava voimavara: elokuvakeskus Skábma, lastenkulttuurikeskus Mánnu, Saamelaismusiikkikeskus sekä Duodji-akatemia. Keskusten toimintaa rahoitetaan opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämällä, saamelaisen taiteen ja kulttuurin edistämiseen (*mom.29.80.52.07*) tarkoitetulla määrärahalta 256 000 euroa/ vuosi. Duodji-akatemiolla ei tällä hetkellä ole rahoitusta.

Saamelaiskulttuuria ovat saamelainen elämäntapa ja sukupolvelta toiselle siirtynyt perinteinen tietotaito erityispiirteinen ja arvoineen. Se on myös tuotettua, saamelaisyhteisöä vahvistavaa kulttuuria taide- ja ilmaisumuotoineen, aineellisella ja aineettomalla tasolla. Haluamme osallistaa saamelaisia ja vahvistaa kulttuuri-identiteettiä sekä lisätä saamelaisaiteen, saamelaiskäsityön ja kulttuurin näkyvyyttä.

Jotta saamelaiskäräjien hallinnon alla toimivat keskuskeskukset voivat toimia täysimääräisin resurssein ja kehittää toimintaansa, ja jotta Duodji-akatemia voisi aloittaa toimintansa, vetoamme ministeriöön, että seuraavia tavoitteita edistettäisiin:

- 1) **Saamelaiskulttuurin, kulttuuriperinnön ja saamelaiskäsityöperinteen (*duodji*) turvaaminen.**
- 2) **Saamelaisten kulttuuripalveluiden saavutettavuuden edistäminen saamelaisten kotiseutualueella ja sen ulkopuolella.**
- 3) **Saamelaislasten ja -nuorten kulttuuri-identiteetin vahvistaminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen.**
- 4) **Kielellisen tasa-arvon turvaaminen laadukkaissa kulttuuripalveluissa.**

5) Riittävän rahoituksen turvaaminen keskusten toimintaan (yhteensä 510 000 euroa), tarkempi erittely alla.

MÁNNU saamelainen lastenkulttuurikeskus 130 000 €

Saamelainen lastenkulttuurikeskus MÁNNU perustettiin Saamelaiskäräjillä vuonna 2004. Näin ollen ei jo 18 vuotta sitten perustetun keskuksen toiminta ole enää projektiluonteista. Mánnun toimintaa on rahoitettu opetus- ja kulttuuriministeriön valtakunnallisen Taikalamppu-verkoston rahoituskausilla 2006–2013. Tämän jälkeen OKM:n rahoitus on jatkunut Lapin lastenkulttuuriverkoston kautta. Mánnu tarjoaa saamelaisten kotiseutualueen saamelaislapsille ja -nuorille yhdenvertaisia mahdollisuuksia nauttia saamenkielisistä kulttuuripalveluista Suomessa. Näin sen toiminta onkin saamelaislapsille mittaamattoman arvokasta.

Mánnun toiminta on kulttuurikasvatusta, jota järjestetään suoraan kouluissa, varhaiskasvatuksessa ja kielipesissä. Mánnu osallistuu myös saamelaistapahtumien järjestämiseen tuottamalla ohjelmasisältöjä lapsille ja nuorille. Tavoitteita ovat saamelaiskulttuurin ja -kielen vahvistaminen sekä kokemuksellisen, luovan, käsillä tehdyn ja taiteellisen toiminnan lisääminen kouluihin, päiväkoteihin ja kielipesiin. Verkostoituminen paikallisten toimijoiden, yhdistysten sekä kulttuuri- ja taidelaitosten kesken on tärkeää työn jatkuvuuden ja laajuuden kannalta. Pohjoismainen, alkuperäiskansa- ja sukupolvienvälinen yhteistyö vahvistavat saamelaisnuorten yhteenkuuluvuuden tunnetta. Toiminnassa pyritään poistamaan osallistumiseen liittyviä haasteita ja esteitä sekä lisäämään perinteisen tiedon ja taidon osuutta taide- ja kulttuurikasvatuksen sisällöissä.

Saamenkielistä taide- ja kulttuurikasvatusta täytyy tukea yhdenvertaisesti ja turvata niiden rahoitus suhteessa valtakunnallisiin lastenkulttuurikeskustoimijoihin. Vuosittainen kilpailu toiminta-avustuksista luo painetta ja eriarvoisuuden tunnetta kulttuurikasvatustyössä. Kieli- ja kulttuurivähemmistöjen toiminnan tukemisella on moniulotteisempi merkitys: toiminnalla vahvistetaan lasten kulttuuri-identiteettiä ja ehkäistään sulautumista. Kansallisen lapsistrategian tavoitteet täytyy ulottaa myös saamelaisten lasten ja nuorten elämään ja varmistaa saamelaislasten oikeudet saamenkielisen ja -kulttuurin mukaiseen toimintaan.

Lastenkulttuurikeskuksella työskentelee yksi vakituinen toiminnanohjaaja. Yleinen kustannustason nousu uhkaa keskuksen toimintaa. Lastenkulttuurikeskuksen kustannuksista 4/5 menee lakisääteisiin palkka- ja hallintokuluihin. Rahoituksen vähyyys johtaa ennen pitkään työntekijän osa-aikaistamiseen. Saamelaiskäräjät tulee esittämään jokaiselle saamelaisalueen kunnalle lastenkulttuurikeskuksen rahoitusosuutta (3000 €/vuosi), mutta kuntien varaan ei toimintaa voida rakentaa. Jos budjetti tulee seuraamaan kuluvan vuoden tasoa eli 58 250 €, se ei riitä varsinaisen toiminnan toteuttamiseen. Mikäli budjettia ei saada vuodeksi 2023 nostettua **130 000** euroon, ei toimintaa voida järjestää saamelaisten kotiseutualueella. Lisärahoituksen todellinen tarve on **100 000 euroa**.

	2022	2023
<i>OKM saamelaiskulttuurin edistämiseen MÁNNUN osuus mom.29.80.52.07</i>	31 0000	31 000
<i>OKM lastenkulttuurikeskuksien toimintaan mom.29.80.52.1</i>	18 256	99 000
<i>Kunnat (Inari, Utsjoki, Sodankylä, Enontekiö)</i>	9 000	12 000 (epävarma)
<i>Yhteensä</i>	58 250	142 000

SKÁBMA elokuvakeskus 120 000 €

Alkuperäiskansojen elokuvakeskus Skábman tavoitteena on kehittää saamelaista elokuva-alaa sekä edistää alan kansainvälistä alkuperäiskansojen yhteistyötä. Keskus järjestää elokuva-alan tapahtumia, kuten kursseja, luentoja ja elokuvaesityksiä, tehden saamelaiselokuvaa tunnetuksi. Skábma tukee saamelaisten elokuvien ja av-tuotteiden suunnittelua, kehittämistä ja tuotantoa mm. neuvonnalla ja osaamisen parantamisella. Keskus edistää elokuva- ja mediakasvatusta ja pyrkii parantamaan saamenkielistä lasten ja nuorten elokuvatarjontaa mm. dubbauksen avulla.

Alkuperäiskansojen keskuudessa medialla ja erityisesti elokuvalla on monta tehtävää. Elokuvat voivat auttaa katoavan kielen ja kulttuurin elvytyksessä, tuoda esiin yhteiskunnallisia epäkohtia, paljastaa väärää ennakkokäsityksiä alkuperäiskansoista ja luoda yhteisöllisyyttä eri alkuperäiskansojen kesken. Tämän työn tukemisessa Skábma onkin onnistunut erinomaisesti.

Elokuvakeskuksen toiminta parantaa elokuvataiteen tekemisen edellytyksiä saamelaisalueella ja avaa mahdollisuuksia saamelaiselokuvan kansainvälistymiselle ja kulttuuriviennille. Elokuva välineenä tarjoaa perinnettä lähellä olevan nykyaikaisen mahdollisuuden oman kulttuurisen tiedon tallentamiseen ja siirtämiseen sekä uusien tarinoiden luomiseen, ja siten auttaa saamelaiskulttuuria säilymään elävänä ja kestävä. Saamenkieliset elokuvat parantavat myös kielellisen tasa-arvoisuuden toteutumista sekä edistävät saamen kielten elvyttämistä.

Keskuksen toiminta rahoitetaan opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämällä saamelaisen taiteen ja kulttuurin edistämiseen tarkoitettulla määrärahalta. Vuosina 2021 ja 2022 vuosibudjetti on ollut 100 000 € ja keskuksessa työskentelee vakituinen suunnittelija. Elokuvakeskus ei voi ulottaa toimintaansa saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolelle eikä lisätä mediakasvatustoimintaa nykyisten resurssien puitteissa. Lisärahoituksen tarve on vuositasolla **20 000 euroa**.

Saamelainen musiikkikeskus 140 000 €

Saamelaismusiikkikeskuksen tarkoituksena on tukea perinteisten saamelaisten vokaalimusiikkityyliin (*luohti*, *leu'dd* ja *livde*) säilymistä ja edelleen kehittymistä, tukea ja kehittää modernia saamelaismusiikkia, järjestää saamelaismusiikin opetusta, tarjota puitteet saamelaisen musiikin tuotantoon, kehittää saamelaista musiikkiosaamista sekä järjestää saamelaismusiikin konsertteja ja muita tapahtumia tehden saamelaismusiikkia tunnetuksi.

Saamelaismusiikkikeskuksen toiminnan järjestäminen yhdenvertaisesti kolmella eri saamen kielellä ja eri puolilla saamelaisten kotiseutualueita sekä sen ulkopuolella vaatii pysyviä lisäresursseja. Nykytilassa kaikkia saamelaismusiikkikeskuksen toimintoja, kuten musiikkityöpajoja ja konsertteja,

ei pystytä tarjoamaan edes saamelaisalueella kattavasti vuosittain, vaan toimintoja joudutaan vuorottelemaan eri alueiden välillä. Valtaosa Suomen saamelaisista elää saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella. Mikäli keskuksen rahoitusta ei lisätä, on uhkana, että suuri osa saamelaisista jää keskuksen toiminnan ulottumattomiin.

Musiikkikeskuksen toiminta on linjassa opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategian 2025 kanssa. Strategian keskeiset tavoitteet ovat luovan työn ja tuotannon edellytysten parantaminen, kulttuuriin osallisuuden ja osallistumisen lisääminen sekä kulttuurin vahva perusta, jatkuvuus ja elinvoimaisuus. Saamelaismusiikkikeskus on olennainen osa kaikkea tätä.

Musiikkikeskus innostaa erityisesti saamelaisnuoria perehtymään kieleensä ja kulttuuriinsa musiikin keinoin. Tapahtumat luovat kohtaamispaikkoja ja vahvistavat yhteisöllisyyttä, sekä lisäävät saamelaisten ammattimuusikoiden työskentelymahdollisuuksia. Saamelaismusiikin saavutettavuutta lisätään saamelaisten kotiseutualueella ja sen ulkopuolella.

Saamelaismusiikkikeskuksessa työskentelee ympärivuotisesti yksi vakituinen suunnittelija. Rahoituksen lisäämisellä mahdollistettaisiin muun muassa toiminnan laajempi alueellinen kattavuus, aloitettujen toimintojen jatkuvuus, yhteistyöverkoston laajentaminen kansallisella ja kansainvälisellä tasolla ja sitä kautta saamelaismusiikin tunnettuuden lisääminen. Lisärahoituksen tarve on vuositasolla **15 000 euroa**.

Duodji-akatemia 120 000 €

Saamelaiskäräjät aloitti vuonna 2019 Duodji-akatemia-kehittämishankkeen Enontekiöllä. Hankkeen päärahoittaja oli Tunturi-Lapin Leader ja yksityisinä rahoittajina olivat Käsivarren paliskunta, Näkkälän paliskunta ja Saamelaismuseum Siida. Hankkeen yhteistyökumppanina oli Enontekiön kunta. Tällä hetkellä Duodji-akatemialla ei ole rahoitusta. Saamelaiskäräjien tavoitteena onkin saada Duodji-akatemia osaksi Saamelaiskäräjien kulttuurikeskustoimintaa.

Vielä 1980-luvulla oli luonnollista, että käsityöosaaminen siirtyi sukupolvelta toiselle kotona ja lähipiirissä, opastajana toimi tavallisesti kokeneempi vanhempi henkilö, ja opetettavana perheen/suvun/lähipiirin nuorempi ja kokemattomampi ihminen. Duodji-perinne ei siirry enää sukupolvelta toiselle ilman aktiivisia tukitoimia. Saamenkäsityön taitajien määrä vähenee. Enontekiölle tarvitaan kipeästi sinne suunniteltu duodjin ja kulttuurin elävöittävä areena, jossa voidaan paikallisesti järjestää käsityökurssseja, mutta myös aktivoida käsityön palvelutarjontaa laajasti koko saamelaisalueelle. Duodji-akatemian tarkoituksena on lisätä eri toimijoiden välistä toiminnallista yhteistyötä, osaamista sekä toimintaedellytyksiä, ja sitä kautta luoda uusia saamen käsityön osaajia ja palveluja.

Duodji-akatemian tavoitteena on vahvistaa Enontekiön alueella saamen kielen- ja kulttuuripalvelun tarjontaa sekä muodostaa monisukupolvinen ympäristö käsityön oppimiseen, josta on hyötyä koko saamelaisalueelle. Tavoitteena on vahvistaa saamenkäsityön osaamista, luoda uusia työpaikkoja yksityiselle ja kolmannelle sektorille sekä vahvistaa rajat ylittävää yhteistyötä Ruotsin ja Norjan saamelaiskäsityön instituutioiden ja taitajien kanssa. Duodji-akatemian toiminta vahvistaa Enontekiöllä olemassa olevaa saamelaista elämäntapaa sekä edistää saamelaiskulttuurin ominaispiirteiden säilymistä ympäri saamelaisalueita. Duodji-akatemia toteuttaa duodjin elvytyshankkeita, järjestää duodji-kurssitoimintaa sekä tarjoaa saamelaista kulttuuritoimintaa ja tapahtumia.

Duodji-akatemialle vuokrataan toimitilat Enontekiön Karesuvantoon ja hankitaan toiminnassa tarvittavat laitteet, työkalut ja opetusmateriaalit. Toimintaa koordinoimaan rekrytoidaan toiminnanohjaaja. Rahoitustarve vuodelle 2023 olisi **120 000 euroa**.

Vetoamme teihin, että turvaatte kanssamme saamelaiskulttuurin edistämisen myös jatkossa ja varmistatte keskustemme rahoituksen. Keskustemme korvaamattoman arvokas työ rikastuttaa ja elävöittää saamelaiskulttuuria kaikkialla, missä saamelaislapsia ja -nuoria kasvaa.

Karesuvannossa 21.10.2022

Tuomas Aslak Juuso

Puheenjohtaja

Vetoomuksen valmisteluun ovat osallistuneet Saamelaisen lastenkulttuurikeskuksen toiminnanohjaaja Petra Biret Magga-Vars, hallintopäällikkö Pia Ruotsala-Kangasniemi sekä puheenjohtajan avustaja Niina Siivikko.